

Araştırma Makalesi | Research Article

ÜNİVERSİTE HASTANESİNDE ÇALIŞAN DOKTOR VE HEMŞİRELERİN İZOLASYON ÖNLEMLERİNE UYUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF COMPLIANCE OF PHYSICIANS AND NURSES WITH ISOLATION PRECAUTIONS IN UNIVERSAL HOSPITAL

 Havva Tünay*

Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı, Afyonkarahisar, Türkiye.

ÖZ

Amaç: İzolasyon önlemleri hastane enfeksiyonlarının azaltılmasında büyük rol oynamaktadır. Bu çalışma çalışan doktor ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışma Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalışan 100 sağlık personeli (54 doktor, 46 hemşire) ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Veriler katılımcıların sosyodemografik özelliklerini içeren anket formu ve izolasyon önlemlerine uyum ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Ölçekten alınması beklenen minimum puan 18, maksimum puan 90'dır. Yüksek puan sağlık çalışanlarının izolasyon önlemlerine uyumunun arttığını göstermektedir. Veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 istatistik paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan hekim ve hemşirelerin yaş ortalamaları 25,99±5,13 olup %66'sı kadındır. İzolasyon önlemlerine uyum ölçeğinden kadın personel %73,8±10,17 ve erkek personel %66,52±14,82 puan almıştır. İzolasyon önlemlerine uyum hemşirelerde daha yüksek oranlarda bulunmuştur. Katılımcıların %72'sinin izolasyon önlemlerine ilişkin eğitim aldığı saptanmıştır. Çalışmamızda eğitim alan sağlık personellerinin izolasyon önlemlerine uyum oranı %71,95±13,39 saptanmıştır. Eğitim alan sağlık personellerinde izolasyon önlemlerine uyum oranı daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Çalışmada izolasyon önlemleri konusunda eğitim alanların ölçekten yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. İzolasyon önlemleriyle ilgili eğitim programları geliştirilmeli ve bu eğitim tüm sağlık çalışanlarına verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: İzolasyon önlemleri, hastane enfeksiyonu, uyum

ABSTRACT

Objective: Isolation measures play a major role in reducing hospital infections. This research was carried out to evaluate the compliance of physicians and nurses with isolation precautions.

Methods: This study was conducted with a total of 100 health staff (56 doctors and 46 nurses) working at Afyonkarahisar Health Sciences University. Data were collected using the sociodemographic characteristics and the compliance with isolation precautions scale. The minimum and maximum possible scores anticipated to be obtained from the scale were 18 and 90 points respectively. High scores indicated that the health staff's compliance with isolation precautions is high.

Results: The mean age of participants in the study was 25.99±5.13 years with 66% female. The mean scores of female and male staff were 73.8±10.17% and 66.52±14.82% respectively. Compliance with isolation precautions was found to be higher in nurses. The mean scores of health staff who had education on isolation were 71.95±13.39%. The health staff who had education on isolation obtained to be higher mean scores from compliance with isolation precautions.

Conclusion: It was determined that the ones who had received training on isolation precautions achieved a high score. Training programs should be developed and this training should be provided for the health staff.

Keywords: Isolation precautions, nosocomial infection, compliance

Giriş

Hastane enfeksiyonları tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sağlık sorunudur. Hastalar hastaneye başvurduktan sonra gelişen ve başvuru anında inkübasyon döneminde olmayan veya hastanede gelişmesine rağmen bazen taburcu olduktan sonra ortaya çıkan enfeksiyonlardır. Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi (Centers for Disease Control and Prevention (CDC))'e göre yaklaşık olarak hastanede yatan her 20 hastadan 1'inde hastane enfeksiyonu geliştiği bildirilmektedir.^{1,2} Hastane enfeksiyonları nedeniyle artan morbidite ve mortalite oranlarına bağlı olarak yaşam kalitesinde bozulma, hastanede yatış süresinde uzama ve maliyet artışı görülebilmektedir.^{3,4} Bunun sonucunda hasta güvenliğinin sağlanmasında enfeksiyon kontrolü ve gelişiminin önlenmesi giderek önem kazanmaya başlamıştır.

Hastane enfeksiyonlarının azaltılmasında sağlık çalışanlarının izolasyon önlemlerine uyumunun rolü büyüktür. İzolasyon önlemleri, hastanede bulunan tüm hastaları kapsayan standart önlemler ve bulaşma yoluna yönelik önlemler olmak üzere iki şekilde sağlanmaktadır. Standart önlemler, kan ve vücut sıvılarıyla bulaşabilecek etkenlere yönelik önlemleri kapsar ve hastanın tanısına, enfeksiyon olup olmadığına bakılmaksızın hastanede bulunan tüm hastalara uygulanması gereken önlemlerdir. CDC'nin 2019 yılında güncellediği 'İzolasyon Önlemleri' kılavuzunda belirtilen standart önlemler incelendiğinde, en önemli standart önlemin ter dışında her tür kan, vücut sıvı ve sekresyonu ile temas sırasında steril olmayan eldiven giyilmesi ve temas sonrasında eldivenlerin çıkarılarak el hijyeninin sağlanması olduğu ifade edilmiştir. Bulaşma yoluna yönelik önlemler, tanımlanmış veya şüphe edilen, epidemiyolojik olarak önemli, enfekte veya kolonize hastalara standart önlemlere ek olarak uygulanan önlemlerdir. Bulaşma yoluna yönelik önlemler; hava yolu önlemleri, damlacık önlemleri ve temas önlemleri olmak üzere üç grupta incelenmektedir.⁵ Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde, çoğunlukla hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumunun incelendiği hekim ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumunun birlikte değerlendirildiği çalışmaların çok az sayıda olduğu görülmektedir.⁴⁻⁹ Hasta ile temas halinde olan sağlık personellerinden hemşire ve doktorların izolasyon önlemlerine uyumu, doğru yöntemlerle ve belli aralıklarla değerlendirilmelidir. Bu bilgiler ışığında araştırmamız hastanemizde çalışan doktor ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Çalışmamız Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 5 Dâhili, 3 Cerrahi yoğun bakım ünitesi ve 9 Dahili, 2 Cerrahi servisinde çalışan 100 sağlık personeli (24 Asistan Doktor, 30 İntörn Doktor, 20 Sorumlu hemşire ve 26 Öğrenci hemşire) ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Veriler katılımcıların demografik özelliklerini içeren anket formu ve İzolasyon Önlemlerine Uyum Ölçeği (İÖÜÖ) kullanılarak toplanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapan Tayran ve Ulupınar'dan ölçeğin kullanımına ilişkin izin alınmıştır. Tayran ve Ulupınar tarafından geliştirilen, geçerlilik ve güvenilirliği 2011 yılında yapılan bu ölçek; hekim ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumunu ölçmeyi amaçlamaktadır. İzolasyon önlemlerine uyumu etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik 18 maddeden oluşan 5'li likert tipte bir ölçektir.¹⁰ Ölçekteki maddeler bulaşma yolu (3, 8, 9, 10, 11. maddeler), çalışan-hasta güvenliği (2, 5, 12,14, 16, 17. maddeler), çevre kontrolü (1, 13, 15, 18. maddeler) ve el yıkama ve eldiven kullanımı (4., 6., 7. maddeler) olmak üzere dört alt boyutta bulunmaktadır. Ölçekte, kesinlikle katılıyorum 1, katılmıyorum 2, fikrim yok 3, katılıyorum 4 ve kesinlikle katılıyorum 5 puan olarak değerlendirilmektedir. İzolasyon önlemlerine uyum, toplam puan hesaplanarak değerlendirilmektedir. En düşük 18, en yüksek 90 puan alınan bu ölçekte puan arttıkça uyum da artmaktadır. Araştırmaya katılan hekim ve hemşirelere araştırma öncesinde araştırma hakkında bilgilendirme yapılarak ve yüz yüze görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Katılımcıların sosyodemografik verileri frekans ve yüzdeler ile gösterilmiştir. Veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 istatistik paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan hekim ve hemşirelerin yaş ortalamaları 25,99±5,13 olup %66'sı kadındır. Katılımcıların %72'si izolasyon önlemlerine ilişkin eğitim aldığını, %28'i ise eğitim almadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan personelin eğitim alıp almama durumuna bakılmaksızın %82'si eğitim almak istemektedir. Sağlık personelinin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 1'de değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan kadın personelin izolasyon önlemlerine uyum oranı %73,8±10,17 ve erkek personelin izolasyon önlemlerine uyum oranı %66,52±14,82 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan personelden yaşa göre izolasyon önlemleri uyumuna baktığımızda 25 yaş ve altı çalışanların uyum oranı %73,01±10,56 ve 25 yaş üstü çalışanların uyum oranı %68,9±14,39 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan personelden 0-1 yıl çalışma süresi olanların izolasyon önlemlerine uyum oranı %73,25±10,64; 2-5 yıl çalışma süresi olanların izolasyon önlemlerine uyum oranı %73,17±8,39; 6-10 yıl çalışma süresi olanların izolasyon önlemlerine uyum oranı %60,66±18,6; 11 yıl ve üstü çalışma süresi olanların izolasyon önlemlerine uyum oranı %47,66±18,5 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan asistan doktorların izolasyon önlemlerine uyum oranı %69,16±9,56; intörn doktorların izolasyon önlemlerine uyum oranı %70,23±8,48; sorumlu hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyum oranı %68,95±18,27 ve öğrenci hemşirelerin

izolasyon önlemlerine uyum oranı %76.42±12.16 olarak bulunmuştur. Çalışmamızda eğitim alan sağlık personellerinin izolasyon önlemlerine uyum oranı %71,95±13,39 iken eğitim almayanların 69,71±9,30 saptanmıştır. Eğitim alanlarda izolasyon önlemlerine uyum oranı daha yüksek bulunmuştur. Araştırmaya katılan sağlık personelinin bazı özelliklerine göre izolasyon önlemleri uyum ölçeği puan ortalamaları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Sağlık Personelinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş	<25	59
	≥25	41
Cinsiyet	Kadın	66
	Erkek	34
Meslek Grubu	Asistan Doktor	24
	İntörn Doktor	30
	Öğrenci Hemşire	26
	Sorumlu Hemşire	20
Çalışılan Birim	Cerrahi Yoğun Bakım	13
	Dâhiliye Yoğun Bakım	8
	Cerrahi Servis	29
	Dâhili Servis	50
Eğitim Durumu	Eğitim Almış	72
	Eğitim Almamış	28
Görevde Çalışma Süresi	0-1 yıl	60
	2-5 yıl	28
	6-10 yıl	9
	≥11	3
Eğitimin Alındığı Yer	Kongre/Kurs	1
	Hizmet İçi Eğitim	20
	Okul Eğitimi	49
	Oryantasyon Eğitimi	2
Eğitim Alma İsteği	İsteyen	82
	İstemeyen	18

Tablo 2. Sağlık Personelinin Bazı Özelliklerine Göre İzolasyon Önlemleri Uyum Ölçeği Puan Ortalamaları

Özellikler	Sayı	Toplam Puan±SS
Yaş	<25	73,01±10,56
	≥25	68,9±14,39
Cinsiyet	Kadın	73,8±10,17
	Erkek	66,52±14,82
Meslek Grubu	Asistan Doktor	69,16±9,56
	İntörn Doktor	70,23±8,48
	Öğrenci Hemşire	76,42±12,16
	Sorumlu Hemşire	68,95±18,27
Çalışılan Birim	Cerrahi Yoğun Bakım	66,07±16,99
	Dâhiliye Yoğun Bakım	70,62±11,50
	Cerrahi Servis	73,86±8,67
	Dâhili Servis	71,34±12,87
Eğitim Durumu	Eğitim Almış	71,95±13,39
	Eğitim Almamış	69,71±9,30
Görevde Çalışma Süresi	0-1 yıl	73,25±10,64
	2-5 yıl	73,17±8,39
	6-10 yıl	60,66±18,96
	≥11	47,66 ± 18,50

SS: Standart Sapma

Tartışma

Hastane enfeksiyon oranları, sağlık hizmetlerinin güvenli ve kaliteli bir şekilde sunulmasında önemli bir göstergedir. Hastanın bakım ve tedavisinden sorumlu olan hekim ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumunun artması hastane enfeksiyon oranlarının azaltılmasında oldukça etkilidir. CDC tarafından belirlenen izolasyon önlemlerinin sağlık çalışanları tarafından doğru bir şekilde uygulanması hastane kaynaklı enfeksiyonları %30 oranında azaltabilir.⁶ Araştırma sonuçlarımızı değerlendirdiğimizde, sağlık çalışanlarından hemşirelerin İÖÜ toplam puanının, doktorların İÖÜ toplam puanından daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda izolasyon önlemlerine uyum çalışmamızda olduğu gibi hemşirelerde daha yüksek oranlarda bulunmuştur.⁷⁻⁹

Suliman ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumu ile öğrenim durumu arasında fark olmadığı belirtilmektedir.¹¹ Çalışmamızda ise öğrenci hemşirelerde sorumlu hemşirelere göre daha yüksek uyum oranları saptanmış olup, bunun nedeni mezuniyet sonrası hemşirelerin çalıştıkları birimlerde iş yükünün fazla olması ve hemşire sayısının yetersiz olması dolayısıyla bir hemşirenin hastaya ayırdığı zamanla ilişkili olabilir. Bu konu ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada hemşirelerin çoğunda çalışma koşullarının memnuniyeti düşük saptanmıştır.¹²

Bazı çalışmalarda, cinsiyet ile İÖÜ puan ortalaması arasındaki korelasyonlar saptanmıştır. Cinsiyet ile izolasyon önlemlerine uyumun farklılık gösterdiği bu çalışmalarda kadınların uyumunun daha yüksek olduğu belirtilmektedir.^{6,8} Kadın sağlık personelinin toplam ölçek puanının erkeklerden fazla olması, kadınların erkeklere oranla izolasyon önlemlerine uyumunun daha iyi olduğunu göstermektedir.

Literatürde, deneyimlere bağlı olarak yaş ve çalışma süresi arttıkça izolasyon önlemlerine uyumun da arttığı bildirilmektedir.¹³ Karahan ve ark.'larının çalışmasında da İÖÜ puan ortalaması ile çalışma yılı arasında anlamlı fark olmadığı belirtilmektedir.³ Çalışmamızda ise yaş ve çalışma süresi arttıkça izolasyon önlemlerine uyum azalmaktadır. Bu bulgu araştırmamızda çalışmaya katılan bireylerin daha çok eğitimlerini yakın zamanda tamamlamış genç popülasyon olmaları, dolayısıyla bilgi düzeyleri ve farkındalıklarının daha fazla olması ile açıklanabilir.

Hastanelerde hastane enfeksiyonlarının en fazla görüldüğü, stres ve iş yükünün en fazla olduğu klinikler arasında yoğun bakım üniteleri yer almaktadır. Bu durum yoğun bakım ünitelerindeki deneyimli eleman sayısını sınırlamakta, çalışmamızda da olduğu gibi uyum oranlarını düşürmektedir.^{14,15} Çalışanların bireysel motivasyonunu etkileyen çalışma koşulları nedeniyle aynı kurumdaki yoğun bakım üniteleri gibi farklı kliniklerde izolasyon önlemlerine uyumun da farklı olacağı düşünülmektedir. İzolasyon önlemlerine uyumda eğitimin rolü çok büyüktür. Sağlık çalışanlarına periyodik eğitim verilmesi, denetimlerle ve geri bildirimlerle desteklenmesi, izolasyon önlemlerine uyumu ve hasta bakım kalitesini

arttıracaktır.¹⁶⁻¹⁸ Çalışmamızda bunu destekler şekilde eğitim alanlarda izolasyon önlemlerine uyum oranı eğitim almayanlara göre daha yüksek oranlarda saptanmıştır.

Sonuç

Sonuç olarak araştırmamızda eğitimin izolasyon önlemlerine uyumu arttırdığı saptanmıştır. İzolasyon önlemleriyle ilgili eğitim programları geliştirilmeli ve bu eğitim tüm sağlık çalışanlarına verilmelidir. Sağlık personelinin izolasyon önlemleri eğitim programlarında mezuniyet sonrasında da hizmet içi eğitimlerle bilgilerinin tazelenmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda sağlık personelinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve memnuniyetlerinin değerlendirilmesi ile hekim ve hemşirelerde izolasyon önlemlerine uyumunun artması beklenmektedir.

Etik Standartlara Uygunluk

Çalışma için Afyon Kocatepe Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 06.01.2017 tarih ve 2017/1-16 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir kişi/kurum ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkısı

HT: Fikir, Tasarım, Veri Toplama, İstatistiksel Analiz, Yazım

Finansal Destek

Bu çalışmada herhangi bir fon veya destekten yararlanılmamıştır.

Kaynaklar

- Koşucu SN, Gökaş SB, Yıldız T. Hand hygiene compliance rate of health professionals. *Clin Exp Health Sci*. 2015;5(2):105-108. doi:10.5455/musbed.20150327042901
- Centers for Disease Control and Prevention. Healthcare Associated Infections HAIs, the burden. 2010. URL: <http://www.cdc.gov/HAI/burden.html>. February 4, 2015.
- Karahan E, Taşdemir N, Çelik S. Factors influencing compliance with isolation precautions among nurses who work in Turkish surgical clinics. *Int J Med Invest*. 2019;8(2):31-33.
- Sharma A, Pillai DR, Lu M, et al. Impact of isolation precautions on quality of life: A Meta-analysis. *J Hosp Inf*. 2020;1-32. doi:10.1016/j.jhin.2020.02.00
- Siegel JD, Rhinehart E, Jackson M, et al. Guideline for isolation precautions: Preventing transmission of infectious agents in healthcare settings. *Am J Infect Control*. 2019;35:65-164. doi:10.1016/j.ajic.2007.10.007.
- Arli SK, Bakan AB. Nurses' compliance with isolation precautions and the affecting factors. *Appl Nurs Res*. 2017;38:175-178. doi:10.1016/j.apnr.2017.10.014
- İsmailoğlu EG, Zaybak A, Babadağ K. Examination of nurses' compliance with isolation precautions in Turkey. *Pensee J*. 2014;76(11):63-73.
- Zencir G, Bayraktar D, Khorshid L. Bir kamu hastanesinde çalışan hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumu. *JEUNF*. 2013;29(2):61-70.
- Erden S, Kahraman BB, Bulut H. Yoğun bakım ünitelerinde çalışan doktor ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumlarının değerlendirilmesi. *GUJHS*. 2015;4(3):388-398.
- Tayran N, Ulupınar S. Bir ölçek geliştirme çalışması: izolasyon önlemlerine uyum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. *IUFN Hem. Derg*. 2011;19(2):89-98.
- Suliman M, Aloush S, Aljezawi, M, et al. Knowledge and practice of isolation precautions among nurses in Jordan. *Am J Infect Control*. 2018;46:680-684. doi:10.1016/j.ajic.2017.09.023
- Geçit S, Özbayır T. Hemşire ve Hekimlerin İzolasyon Önlemlerine Uyumu. *EGEHFD*. 2020;36(3):163-173.
- Pekuslu S, Demirci H, Taşçıoğlu S, ve ark. Bir devlet hastanesinde çalışan hekim ve hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumlarının değerlendirilmesi. In: III. Uluslararası Sağlıkta performans ve kalite kongresi sözel bildiriler kitabı; 24-26 Kasım 2011; Ankara, Türkiye. 1. Basım: Ankara; 2011. s. 51-62.
- Dede M, Çınar S. Dahiliye yoğun bakım hemşirelerinin karşılaştıkları güçlükler ve iş doyumlarının belirlenmesi. *Maltepe University Nurs Sci Art J*. 2008;1(1):3-14.
- Ayaz S, Beydağ KD. Hemşirelerin iş yaşamı kalitesini etkileyen etmenler: Balıkesir örneği. *Health and Nurs Manag J*. 2014;2(1):60-69.
- Özden D, Özveren H. Hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyumunda mesleki ve kurumsal faktörlerin belirlenmesi. *JAREN*. 2016;2(1):24-32.
- Coopersmith CM, Rebmann TL, Zack JE, et al. Effect of an education program on decreasing catheter-related bloodstream infections in the surgical intensive care unit. *Crit Care Med*. 2002;30(1):59-64. doi:10.1097/00003246-200201000-00009
- Aylaz R, Şahin F, Yıldırım H. Determination of knowledge level related to the subject of hospital infection of the nurses. *BAUN Health Sci J*. 2018;7(2):67-73. doi:10.5505/bsbd.2018.08379